

22. januar 2016

Forsvaret: Nyttige avklaringer fra finansministeren

Siv Jensens foredrag i Oslo Militære Samfund fortjener honnør.

16. januar holdt finansminister Siv Jensen foredrag i Oslo Militære Samfund. Tema var «Makrotrender i økonomien, med fokus på forsvarsøkonomien». Foredraget ble registret som en begivenhet ettersom finansministere ikke tidligere har uttalt seg om forsvarsøkonomi.

Siv Jensen viste (også i diskusjonen!) en forståelse av forsvarsplanleggingens grunnleggende forutsetninger som går langt dypere enn man ville vente av en finansminister. Hvor har hun det fra? Mest nærliggende er vel at forsvarsministeren, Ine Eriksen Søreide har gjort en dugelig jobb i regjeringen. I alle fall, selv om man har kommentarer til forsvarspolitikken, er det trygt å vite at den nå formes fra en tydelig forståelse av utfordringene i forsvaret: lav beredskap som følge av tidligere underbudsjettering og «erfart kostnadsutvikling». Sett mot tidligere regjeringers foretrekking av virkeligheten og meningsløse budsjettpolitikk de siste 25 år, er dagens realisme et fremskritt av nærmest historisk karakter.

To momenter fra diskusjonen:

Rasjonalisering. I Langtidsplanen (LTP) forutsetter regjeringen at det kan gjennomføres rasjonalisering og effektivisering med besparelser på 40 mrd. kr. over 20 år. Forsvarssjefen la i sitt fagmilitære råd (FMR) 22 mrd. til grunn, men uttalte samtidig tvil om dette kan realiseres. Finansministeren bekreftet at kravet gjelder gjennomsnittlig 2 mrd. i *nye tiltak* hvert år. Om vi nå ser bort fra tvil om planfastheten over tyve år, vil dette altså innebære et krav om kostnadsreduksjoner som sammenlagt utgjør 90 % av dagens bevilgning. Ettersom vi må anta at nye tiltak i perioden ikke legges opp med nevneverdig rasjonaliseringspotensial, virker det *ganske urealistisk at nesten alt forsvaret bruker penger på i dag kan avvikles med positiv virkning for operativ kapasitet*. Gitt at 2 mrd. fra eller til er sterkt utslagsgivende i et årsbudsjett, er det åpenbart påkrevet å konkretisere de mulige rasjonaliseringsgevinstene, i hvert fall for de nærmeste fire årene og helst de nærmeste åtte.

Hvis man virkelig ønsker å gi planleggingen realistisk sikkerhet burde man ikke innregne disse gevinstene i LTP-budsjettet i det hele tatt, men beholde potensialet for rasjonalisering som reserve for uforutsette utgifter som alltid melder seg.

Planfasthet. Danmark og Finland har forsvarsbudsjetter som er halvparten av vårt. Til tross for innbyrdes ekstremt forskjellige forsvarskonsepter og styrkestruktur, har begge land allikevel større kampklare styrker enn vi har. Det er flere årsaker til dette, men en av dem er utvilsomt at begge land har bindende flerårsplaner (med budsjetttrammer). Finland har fireårsplaner, Danmark femårsplaner. Flerårsplanene gir forutsigbarhet, og bindingen bidrar dessuten til nøktern konkretisering i planleggingen og dermed til bedre ressursutnyttelse. Men noe slikt er ikke tenkbart hos oss. Man henviser til Bevilgningsreglementet, og Grunnloven er også til hinder, ifølge Siv Jensen. Og så strengt er forbudet at det hindrer Forsvarsdepartementet i å legge frem en skisse for budsjettene for den nærmeste, helt avgjørende fireårsperioden. Planer for 20 år er derimot så uforpliktende at slike kan Stortinget diskutere og vedta, som i fjorårets LTP-runde. For utenforstående er dette ansvarsløst tøv.

Her ligger altså et vesentlig reformbehov. Som et minimum vi må få åpnet adgang for Forsvarsdepartementet til å legge frem budsjettskisser for de nærmeste årene ettersom de tiltakene som forelegges Stortinget i de årlige budsjettene ofte har konsekvenser over flere år. Men en ordning for bindende fireårsplaner som også knyttet budsjetter til operativ kapasitet ville være et gjennombrudd for god ressursutnyttelse. Departementene kan ikke ventes ubetinget å støtte en slik nyordning. Embetsverket, ikke minst i Finansdepartementet, ser årlige budsjettvedtak som grunnpilaren i «nødvendig fleksibilitet». Ressursutnyttelsen fortrenses da som et ansvar delegert til forvaltningssjefene. En reform vil formodentlig kreve en vurdering av et uavhengig utvalg. Politisk støtte for bindende fireårsplaner i forsvarssektoren ville være en god start.

- - -

Vi er altså ikke ved veis ende i nødvendige omstillinger for en realistisk forsvarspolitik. Andre forhold ligger også på vent. Men dette må ikke tolkes til underkjenning av de avgjørende fremskritt som er oppnådd så langt med Ine Eriksen Søreide ved roret. Det er berettiget å håpe at hun i den opparbeidede samforståelsen med Siv Jensen, og øyensynlig også med Arbeiderpartiets Anniken Huitfeldt, kan føre nødvendige reformer i de forsvarspolitiske prosessene videre.

5